

Ohjelmointia ja laaja-alaisia taitoja luokkahuoneisiin

Peitsa Veteli ja Veera Juntunen
Fysiikan tutkimuslaitos HIP

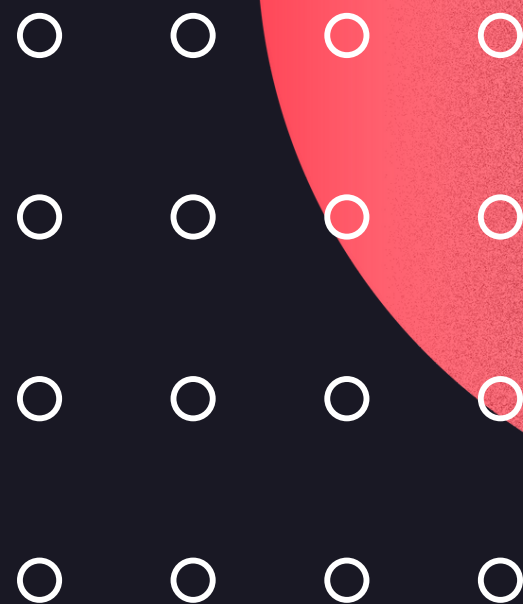
Päivän agenda

TÄNÄÄN

- Mistä on kyse?
- Harjoitus: Mikä on Jupyter Notebook?
- Esimerkkien läpikäynti
- Nettisivut

HUOMENNA

- Tutoriaali: miten toteuttaa oma idea
- CERN Open Data -portaali
- Hands-on -työskentelyä

Avointa dataa on kaikkialla — CERN, THL, Ilmatieteenlaitos, STUK, NASA ja monet muut.

Meidän tavoitteena on auttaa opettajia luomaan tutkimuslähtöistä opetusta lukioihin avoimen datan pohjalta. Monialaisuus, uteliaisuus ja data-analyysiin liittyvät taidot ovat keskiössä.

Olemme kehittäneet valmiita materiaaleja, järjestäneet koulutuksia opettajille sekä auttaneet lukioita opetuksen toteuttamisessa.

MISTÄ ON KYSE?

MIKSI?

MIKSI?

Tulevaisuuden kansalaisuus - tiedon ymmärrys, analysointi ja luotettavuuden arviointi osaksi kansalaistaitoja?

Tieteiden työkalut tutuiksi - tieteen popularisointi

Monialainen / laaja-alainen oppiminen

Datan määrä lisääntyy tulevaisuudessa

Viestintätaidot

Isot kokonaisuudet ja asiayhteydet

Kyky käsittää ja kyseenalaistaa

OPIKSELIJAN VINKKELI

Yksinkertaisimmillaan opiskelijalle jaetaan pelkkä linkki, jonka takaa harjoitus löytyy. Valmiin harjoituksen voi tallentaa joko notebook-tiedostona tai pdf:nä.

Tehtävät voivat toimia myös pohdinnan apuvälineenä, joten muita ohjelmia tai alustoja ei välttämättä edes tarvita.

Helppoa!

06

TIEDON
VISUALISOIMINEN

INFORMATIIVINEN
VIESTINTÄ

DATAN YMMÄRTÄMINEN

LUOTETTAVUUDEN
ARVIOINTI

OHJELMOINTI

DATAN ETSIMINEN

TOISTUVIEN
KUVIOIDEN
LÖYTÄMINEN

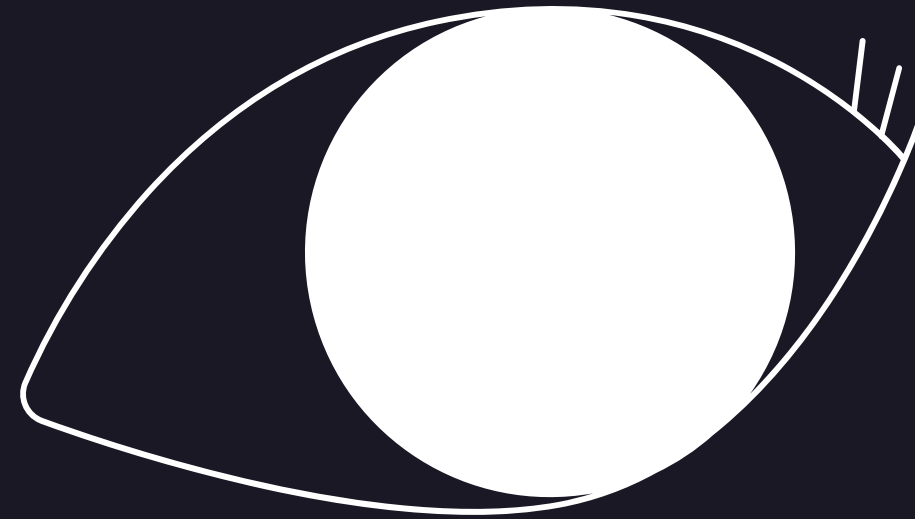
Minkälaiset materiaalit?

Haluatko tehdä itse materiaaleja?

Kuinka paljon koodausta?

Kuinka iso ryhmä?

Kuinka paljon opiskelijat voivat vaikuttaa itse tehtävään?

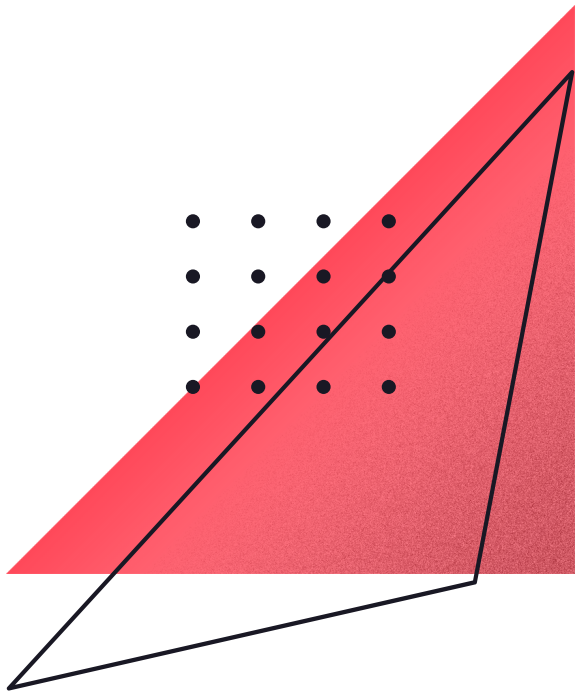

Tuleeko Peitsa ja Veera kaveriksi?

Tehtävien palautus?

KUINKA TYÖLÄSTÄ OPETTAJALLE?

ALOITTELIJA – KOKENUT – EKSPERTTI

MILTÄ MEIDÄN TEHTÄVÄT NÄYTTÄÄ

CMS ja avoin data

CERN:n CMS-kokeessa törmätetään protoneita toisiinsa ja tutkitaan, mitä hiukkasia törmäyksessä syntyy. Törmäystapahtumista kertyy valtava määrä dataa, jota on julkaistu myös avoimesti saataville CERN:n avoin data portaalissa. Tässä harjoituksessa tutustutaan siihen, mitä nämä datasetit sisältävät ja mitä niiden avulla voitaisiin selvittää. Tämä tarjoaa oppilaille mainion tilaisuuden kokeilla oikean tieteen metodeja autenttisilla mittaustuloksilla.

1. Datan hakeminen

Aloitetaan hakemalla data. Data on ladattu CERN:n avoin data portaalista ja tallennettu samaan hakemistoon tämän notebookin kanssa. Tarkastellaan datatiedostoa `Dimuon_DoubleMu.csv`, joka sisältää dataa törmäystapahtumista, joissa on havaittu kaksi myonia.

```
# Aloitetaan hakemalla tarvittavat python-paketit import-komennolla
# Voit suorittaa koodisolut Run-painikkeella tai paina CTRL+ENTER.

import pandas as pd
import matplotlib.pyplot as plt

# Luetaan datatiedoston sisältö ja tallennetaan tiedot muuttujaan "kaksi_myonia"
kaksi_myonia = pd.read_csv('Dimuon_DoubleMu.csv')

# Tarkastellaan miltä data näyttää
kaksi_myonia.head()
```

	Run	Event	type1	E1	px1	py1	pz1	pt1	eta1	phi1	...
0	165617	74601703	G	9.6987	-9.5104	0.3662	1.8633	9.5175	0.1945	3.1031	...
1	165617	75100943	G	6.2039	-4.2666	0.4565	-4.4793	4.2910	-0.9121	3.0350	...
2	165617	75587682	G	19.2892	-4.2121	-0.6516	18.8121	4.2622	2.1905	-2.9881	...
3	165617	75660978	G	7.0427	-6.3268	-0.2685	3.0802	6.3325	0.4690	-3.0992	...
4	165617	75947890	G	7.2751	0.1030	-5.5331	-4.7212	5.5340	-0.7736	-1.5522	...

5 rows x 21 columns

Datatiedostosta näyttäisi olevan paljon tietoa. Jokainen rivi vastaa yhtä törmäystapahtumaa, jossa on havaittu kaksi myonia. Rivillä on aina mittausdataa molemmista havaitusta myonista. Esimerkiksi `E` tarkoittaa myonin energiaa ja `p` liikemäärää. Viimeinen sarakke `M` viittaa myoneiden invarianttiin massa, jota tarkastellaan pian enemmän.

```
# Katsotaan vielä, kuinka monta riviä dataa tiedostossa on
len(kaksi_myonia)
```

2. Invariantti massa & histogrammi

Aiemmasta tutkimuksesta tiedetään, että monet eri hiukkaset voivat hajota kahdeksi myoniksi ja että alkuperäinen hiukkanen voidaan tunnistaa laskemalla myoneiden niin sanottu **invariantti massa**. CMS-detektorilla voidaan mitata mm. myoneiden energia ja liikemäärä. Kun nämä suureet tiedetään, myoneiden invariantti massa on

$$M = \sqrt{(E_1 + E_2)^2 - \|\mathbf{p}_1 + \mathbf{p}_2\|^2}$$

Mikäli myonit olivat peräisin yhden hiukkasen hajoamisesta, myoneiden invariantti massa vastaa tämän hiukkasen massaa. Jos taas myonit eivät olleet peräisin samasta hiukkasesta, invariantin massan arvo ei kermitse mitään.

Kun protonit törmäävät hiukkaskiihdytimessä, vapautuu valtava määrä energiaa, joka muuttuu uusiksi hiukkasiksi. Törmäyksessä voisi syntyä esimerkiksi Z-bosoni, joka on kuitenkin niin lyhytikäinen, että se hajoo nopeasti toisiksi hiukkasiksi, esimerkiksi kahdeksi myoniksi. Nämä myonit havaitaan hiukkasilmaisimissa ja myonille lasketun invariantin massan avulla pääsemme käsiksi "emohiukkasen" eli tässä tapauksessa Z-bosonin massa.

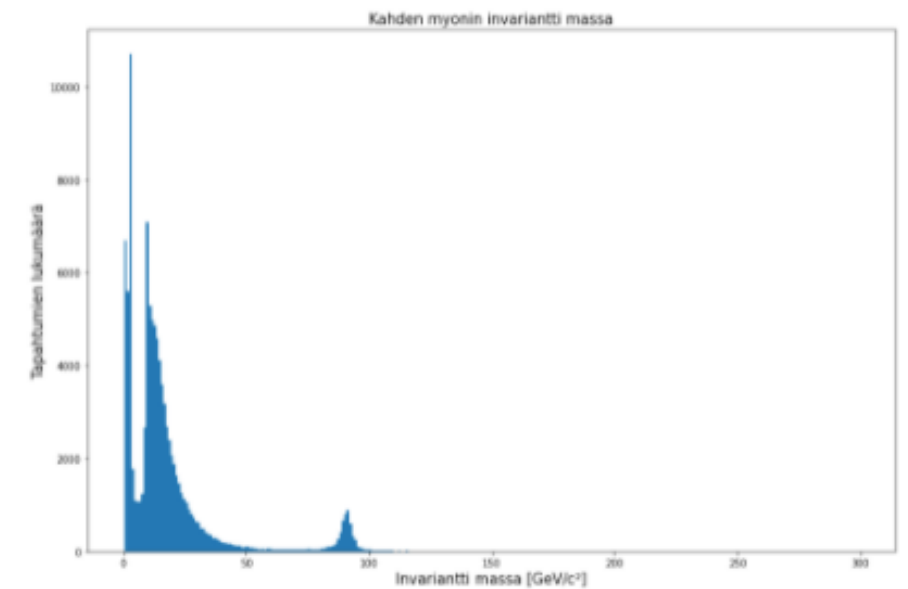
Histogrammi on erinomainen työkalu hiukkasfysiikan tutkimuksessa. Tekemällä histogrammin invarianttien massojen arvosta, voimme erottaa merkityksellisiä taustatapahtumista ne tapahtumat, jotka ovat kiinnostavia. Eikun tutkimaan!

```
# Invariantti massa voitaisiin laskea ylläolevan kaavan avulla.
# Se löytyy kuitenkin valmiiksi laskettuna jo datasetin viimeisestä sarakkeesta "M", joten käy
# Tallennetaan invarianttien massojen sarakkeeseen omaan muuttujaan
invariantti_massa = kaksi_myonia['M']

# Piirretään histogrammi kahden myonin invarianteista massoista 300 pylväällä
fig = plt.figure(figsize=(15, 10))
plt.hist(invariantti_massa, bins=300)

# Näillä riveillä määritellään otsikko sekä akseleiden tekstit.
plt.xlabel('Invariantti massa [GeV/c²]', fontsize=15)
plt.ylabel('Tapahtumien lukumäärä', fontsize=15)
plt.title('Kahden myonin invariantti massa', fontsize=15)

# Näytetään kuvaaja
plt.show()
```


PROJEKTIT

2021

TERVEYSTIETO

Syksy 2021 - Korsholm

OHJELMOINTI

Syksy 2021 - Korsholm

BIOLOGIA

Syksy 2021 - Iisalmi

2022 kevät

TIEDEKURSSI

Kevät 2022 - Otaniemi

2022 syksy

TIEDEKURSSI

Syksy 2022 -
Hämeenlinna

ILMASTOTEEMAPÄIVÄ

Syksy 2022 - Hyvinkää

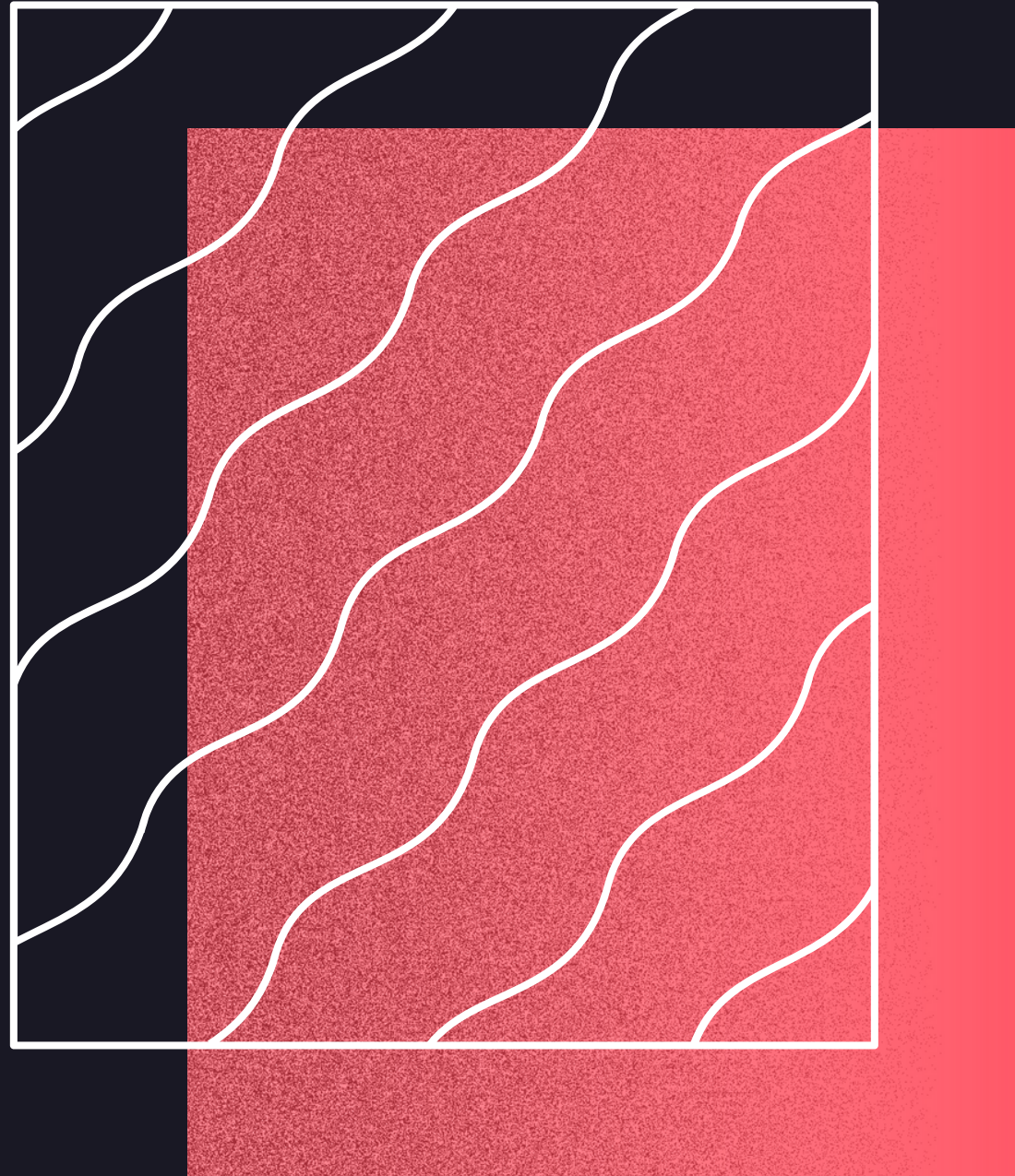
Opettajakoulutukset

Työpajat

Oppitunnit

Teemapäivät

Yksilötyöt – ryhmätyöt – laboratoriotyöt – esseet – analyysit – tutkismustyöt

Monipuolisuus – tekstiä,
koodia, kuvia, videoita,
animaatioita

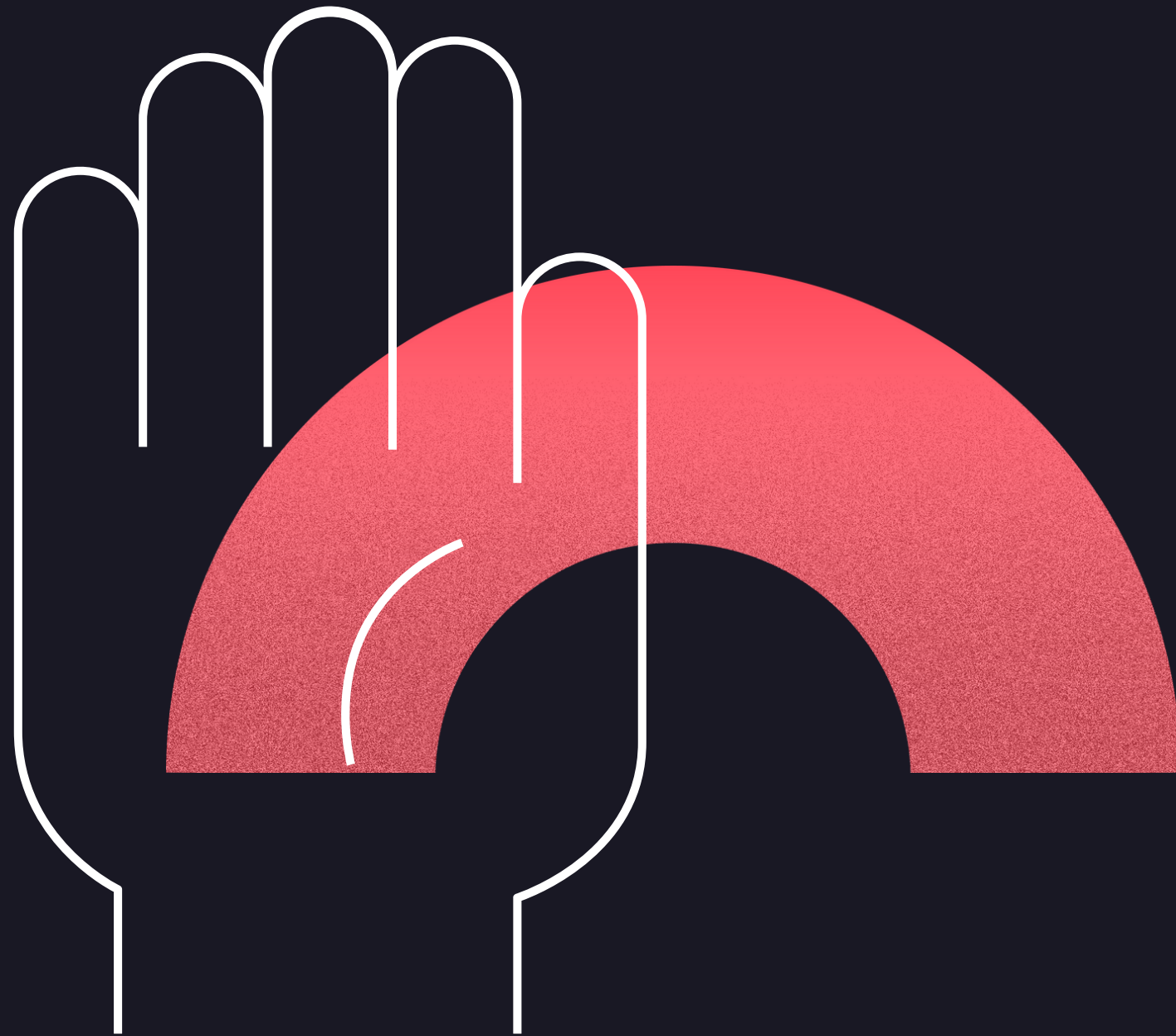
Opiskelijat voi palauttaa
pelkästään yhden
dokumentin

... Entä Excel?

MIKSI OPETELLA UUSI ALUSTA?

Opiskelijan helppo pysyä
perässä, kun kaikki ohjeista
toteutukseen tapahtuu
samassa paikassa

Opettaja voi helposti ajaa
komennot uudestaan
tarkastusvaiheessa

SEURAAVAKSI

1. Jupyter Notebook -harjoitus
2. Esimerkkien läpikäyminen
3. Meidän nettisivut

YHTEYSTIEDOT

Peitsa Veteli

peitsa.veteli@helsinki.fi

Veera Juntunen

veera.juntunen@helsinki.fi

NETTISIVUT

ja materiaalipankki

<https://opendata-education.github.io/>

Täältä löytyy kaikki mitä tarvitaan alkuun pääsemiseen – valmiita materiaaleja suoraan käyttöön tai muokattavaksi, YouTube-kanava opettelua varten ja linkkejä yleisille avointa dataa julkaiseville sivustoille.

Avoin data opetuksessa

- Materiaalit
- Avoin data
- Jupyter Notebook - ympäristö
- Oman materiaalin tekeminen
- Osallistu kehitystyöhön

Materiaalit GitHubissa

YouTube-kanava

Ota yhteyttä tai kysy apua

avoin-data-apua@cern.ch

Tervetuloa avoim

Tämä on kokoelma lukio-opetukseen so... perehtymiseksi. Harjoitteiden oppimisym... käsitellä ja visualisoida avointa dataa Py... tarvita materiaalin käyttämiseksi.

Materiaalia kehitetään Fysiikan tutkimus... valtionavustus tiedekasvatuksen edistär...

Järjestämme koulutusta opettajille avoin... suomen ja ruotsin kielillä (ohjelma täällä... ohjeistusta materiaalin helppoon ja nop...

Toteutet... Tämär...

NETTISIVUT

YOUTUBE-KANAVA

ALKUUN JUPYTERIN JA
PYTHONIN KANSSA

ANACONDAN LATAUS

LINKIT JA LISÄMATERIAALI

